

1920. MÁJUS 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

9—10. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

* Előfizetési díj egy évre 80 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 K alapítványt tettek, valamint a rendes tagok az esedékes alap. kamat, illetőleg 20 K évi tagsági díj, valamint az 1920. évre alapító és rendes tagokra nézve egyaránt kivett 40 K pótdíj fejében kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 K-nál kevesebbet alapítottak, ezen felül 10 K-t fizetnek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

↔ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek. ↔

(Telefon : 37—22.)

Meghívó.

Az Országos Erdészeti Egyesület f. é. május hó 29-én, szombaton délután 5 órakor Budapesten, az egyesület helyiségeiben (V. ker., Alkotmány-u. 6. sz.) rendkívüli közgyűlést tart.

Tárgya: a megüresedett alelnöki állások betöltése.

Van szerencsénk az egyesület t. tagjait felkérni, hogy a közgyűlésen minél számosabban vegyenek részt.

Budapest, 1920. április hó 28-án.

Az elnökség.

Kérelem

az alapítványi kamatok, tagdíjak és pótdíjak beküldésére.

Az Erdészeti Lapok további megjelenését biztosítandó, felkérjük az Országos Erdészeti Egyesület t. tagjait, hogy f. évi

egyesületi járulékaikat s azok hátralékos összegeit a lapunk m. é. decemberi számához csatolt utalvány felhasználásával *sürgösen* beküldeni sziveskedjenek.

Budapest, 1920. május hóban.

A titkári hivatal.

A nemzeti erdővagyon közgazdasági jelentősége.

Irta: *Kaán Károly.*

Az erdőt és a benne üzőtt gazdaságot nemzetháztartásilag annyira fontos szerepe miatt mindig magasabb közgazdasági szempontokból kell megítélnünk.

Európában ennek a közgazdasági alaptételnek eddig a Német-birodalom volt a letéteményese, amely a szerencsés körülmények kedvező összejátszódása, a nép egyébként jellegzetes konzervatizmus és az erdő iránt való szeretete révén fokozatosan ennek a felfogásnak vált klasszikus hazájává.

Német földön az erdők fenntartásának a hegyrajzi és geológiai viszonyok mellett igen kedveztek a belpolitikai viszonyok és a világpolitikai események alakulásai, mert soha sem hozták olyan helyzetbe a Németbirodalom országait, hogy azok az erdőben birt vagyonukat, vagy annak számba jöhető részét prédára dobni lettek volna kénytelenek.

Amikor pedig a német népek országai elértek addig a fejlettségi fokig, hogy felismerték az erdőben birt vagyonuk nemzetháztartási nagy jelentőségét, szinte egymással versenyezve szabtak olyan irányt közgazdaságuk fejlődésének, amely az erdők fenntartását, s az azokban üzőtt gazdaság fejlődését biztosítani képes volt.

Ilyen előzmények után s már jóval a világháború kitörése előtt az egyik német közgazdasági író büszkén állapította meg, hogy 14.000.000 hektár német erdőben, mely az összterület 25%-át meghaladja, tízezermillió márká a nemzet vagyona, mely 400 millió nyers és 200 millió márká tiszta jövedelmet hajt évenként a birodalomnak! És megnyugvással fűzhette megállapításához, hogy oly

közkincs ez, melynek a közvetlenül nyújtott nagy anyagi jövedelem mellett igen előnyös kihatása van a közélet számos más mozzanatára is.

A Németbirodalom erdővagyonára azóta is hatalmasan gyarapodott úgy tömegben, mint értékben. Nem tévedhetek ezért sokat, ha a német nép erdőben birt és a világháború kitöréséig oly feltékenyen őrzött vagyonát minimálisan 20—25 ezer millióra becsülöm, mely a jelenlegi magasabb árakkal évenként legalább is 300 millió tiszta jövedelmet hajthat, vagy legalább is képes hajtani a Németbirodalom kötelékébe tartozó országoknak.

Mi sem természetesebb, minthogy az erdő iránt öröklött rajongó szeretet és a benne birt nagy nemzeti vagyon révén az erdő a német nép élénk érdeklődésének tárgya volt mindig.

Van is a német erdőgazdaságnak és az erdészeti irodalomnak multja; de van emellett vagy legalább is volt a legutóbbi világeseményekig olyan jelene is, mely példája lehet országnak-világnak. Voltak bő tapasztalatai a multból, jeles eredményei a jelenig és a nemzet háztartásába olyan czéltudatosan beillesztett tervei a jövő erdőgazdaságát illetőleg, amelyek kielégíthették a közgazdaság legjobb intenczióit is és kiegyenlítik, sőt a fontos czélok szolgálatában mindenkor összhangban hozták azokat a gyakran ellentétes érdekeket is, melyek a hegyvidéken, a hullámos részekben, sőt néha a sík földön is az erdőgazdaság és a közgazdaság egyéb ágai és főleg a mezőgazdaság között itt-ott felmerülhetnek.

Ez az összhang, ez a kívánatos harmónia, melyet nemcsak az egészséges közgazdasági élet követel meg, de melyet maga az anyatermészet is megkíván az erdők fenntartásához fűződő annyira fontos érdek biztosításának s vele a gazdasági és a természetes egyensulynak, az egészséges és okszerű fejlődésnek alapfeltétele.

Az erdők fenntartásához fűződő ilyen nagy és sokoldalú nemzetháztartási érdek befolyása alatt német földön azután mindinkább általánosabbá lett az a nézet, hogy nem a szigorúan pénzügyi alapra fektetett olyan erdőgazdaság, mely a talajtól várja a legnagyobb hasznot, hanem *a reánk maradt erdő* fejlesztése, gyarapítása, jövedelmezőbbé tétele, az erdőtalaj ápolása és termőerejében való fenntartása az a mód, mely a magasabb közgazda-

sági és államháztartási szempontokból szolgált erdőgazdasági céloknak egyedül megfelelő.

Ez az irányzattá csontosodott alapgondolat hosszú viták ből mélyreható tanulmányokból s a multak gazdasági tapasztalataiból kristályosodott ki és olyan tétel, mely megköveteli, hogy az erdőgazdasági jövedelem, tehát a tőke járadékának számbavételénél más mértékkel mérjünk, azt más elbírálás alá vegyük, mint ahogy az egyéb közgazdasági ágazatnál s akár a mezőgazdaságnál lehet.

A mezőgazdaság évenként aratja termését, melyből az év végére a munka és tőke jövedelmével számol be. Itt a talajjáradék elsősorban jöhet figyelembe a jövedelmezőség számításánál; míg az erdőgazdaságban, hol a gyakran csekély értékű talajt a többnyire nagy értékű erdő borítja, a talaj és az erdő járadékát elválasztani nem lehet. Azért mondta Baur dr., a nagy erdész, a müncheni egyetem rektori székének 1895. évi elfoglalásakor tartott beszédében, hogy legszolidabb alapon áll az erdőgazda akkor, ha a talaj és az erdő járadékában a gazdasági eredmények maximumát biztosítja. Az ilyen maximumot pedig a jogosult kivételektől eltekintve 80—150 éves vágásfordulóban nevelt szálerdők nyújtják, melyek a gazdaságnak a legnagyobb jövedelmet biztosíthatják, a szükségletet pedig a legkeresettebb választékokkal elégítik ki. Az ilyen erdőkben még hatalmas fák nevelhetők, melyek úgy az esztétikust, mint a szociálpolitikust, de a pénzügyi alapon álló embert is még leginkább kielégíthetik.

Mindennek daczára ez a magas kor, s ezzel az a körülmény, hogy a termés megéréséhez átlag egy század vagy azt is meghaladó idő szükséges, nem engedi meg a gazdálkodónak, hogy a változó szükséglet kielégítésére már az erdő nevelésében is különös figyelemmel legyen, mert amíg az erdő megéri, az igények sokoldalú átalakuláson mehetnek keresztül.

A mezőgazdaságnál ez akadálytalanul megtehető, aminthogy nem ütközik nehézségbe az sem, hogy a kevésbé keresett s ekként nem úgy jövedelmező termény helyett olyant neveljen, mely időlegesen jobb piacra talál.

Ilyen és hasonló körülmények, de főleg a hosszú termelési idő oka annak, hogy az erdőgazdaság oly sok tekintetben elüt egyéb közgazdasági ágtól s nem nyújt nagyobb teret a gazdál-

kodó szempontjából kívánatos nyereszkesedéshez, mely jóval nagyobb mozgékonytságot kíván, mint aminőt az erdőgazdálkodás nyújthat. Ezek a körülmények igazolhatják azt, hogy az állam, az egyház, a testületek, a hitbizományok és egyáltalán a konzervatív kezek legjobb letéteményesei az erdőgazdaság érdekeinek. Joggal mondja dr. Baur a gazdaságilag művelt erdőről,¹⁾ hogy „gyors meggazdagodáshoz nem segít, de megóv az elszegényedéstől”, s hogy Smith Ádám ama nagyfontosságú kijelentése, mely szerint az állam nem alkalmas valamely közgazdasági ág üzésére, a közlekedési üzemet és az erdőgazdaságot illetőleg fenn nem állhat.

Országok példái bizonyítják, hogy az egyesek részéről üzött erdőgazdálkodás gyakrabban vált egész vidékek, sőt nemzetek kárára, mint az állam és más közösség üzte erdőgazdaság, mely ha okszerű nyomokon haladt, mindig polgárai javát, a közjót s a nemzet érdekét szolgálta. Beigazolta a nemzetek gazdasági történelme, hogy ott is, ahol a kormányzat éppen a Smith-féle elvekre való hivatkozással — mint Franciaországban nagy erdőkomplexumokat darabolt fel és bocsátott áruba, azt nem a nyugodt megfontolás idejében és kedvező pénzügyi körülmények között tette és könnyelmű elhatározását nagy anyagi áldozatok mellett az ország évszázadokon át szenvedti meg.

Közgazdaságilag azonban nem lehet az sem indokolt, ha az állam s törvényeinek korlátai között egyesek vagy testületek egyedül csak az erdők fenntartására törekednek. Ha az erdőben nagy vagyont halmozni fel, okszerű hasznosítás nélkül. A helyes erdőgazdasági politika ugyanis megkívánja, hogy az erdők fenntartásának érdeke által megszabott határok között a magángazdasági érdekek is érvényre jussanak; mert a magánérdekeknek okszerű értelemben való kielégítése az erdők fenntartásának egyik legjobb biztosítéka. A jól jövedelmező erdőnek az okszerűen gazdálkodó birtokos örvend, azt fenntartani törekszik; s emellett a vidék lakosságának is állandó keresetet biztosít. Az erdőknek s a bennük rejlő nagy vagyonnak ilyen értelemben való hasznosítása, az erdők jövedelmezőbbé tétele tehát közgazdasági érdek, mely a külföld meggyőző példái s itt-ott hazai viszonyaink igazolása szerint nem-

¹⁾ Fw. Centralbl. 1896.

csak az erdőtulajdonos anyagi előnyeire, de az erdős vidék, sőt a nemzetek jólétének emelésére is nagy hatással van.

Évszázados országos tapasztalatok s a tudományos kutatások eredményeként megállapítható, hogy *a nemzetháztartási érdekeknek az az erdőgazdálkodás felel meg a legiobban, mely az erdőtalaj jókarban tartása, sőt fokozatos és céltudatos javítása s az erdő fadllománya állagának nemcsak minden időre való fenntartása, de mennyiség- és minőségbeli emelése mellett az erdőt a köz- és magángazdasági érdekek javára minél hasznosabbá s egyben jövedelmezőbbé tenni tudja.*

Ezeknek a feltételeknek a biztosítása azonban megköveteli azt, hogy az erdőt belterjes gazdasági üzemre alkalmassá tegyünk.

Az erdőt is úgy, mint más közgazdasági ágat, okszerű beruházásokkal lehet jövedelmezőbbé tennünk. A beruházások nyujtanak módot a belterjesebb gazdasági eljárások alkalmazásához.

Ahhoz pedig, hogy az erdőben okszerű gazdaságot üzhessünk, első feltétel, hogy azt hozzáférhetővé tegyünk, hogy minden időben használható s maradandó értékű szállító eszközökkel feltárjuk. Az erdőfeltárás ugyanis utat nyit az okszerű gazdasági tevékenységhez, az erdőgazdálkodás belterjességének fokozásához, s jövedelmezőségének olyan emeléséhez, mely a tulajdonos anyagi érdekeit is kielégítheti. Módot nyujt emellett azoknak a gazdasági eljárásoknak az üzéséhez, amelyek a közjónak az erdőhöz fűzött követelményeit biztosítani képesek.

Közismeretű, hogy az erdők fáinak állományában azok koronáinak egymásba érése után a fapéldányok között a létért éppen olyan küzdelem fejlődik ki, mint az emberek társadalmában. A magból kikelés idejétől gyengébb példányokat elnyomják az erősebbek, s a létért való tusában nemcsak a gyengébbek mennek tönkre, de kifáradnak és megfelelő fejlődésükben hátráltatva vannak az erősebbek is, ha az ember közbe nem lép.

Hogy az erdőgazda az individuális evolúció érvényesülését elősegítse és annak hasznát lássa, oda törekszik ezért, hogy minden fapéldányt akkor szedjen ki, amikor betöltötte szerepét az erdők fáinak állományában. Oda törekszik, hogy a kezdetben hosszúsági növekvésben egymással versengő fapéldányok közül a mellé és alászorult, tehát elmaradó egyedeket kiszedje, mielőtt azok

tönkremennének és minekutána azok az erősebbeket a növekvésben hajtó és azok oldalágait megtisztító szerepüket betöltötték.

Azután pedig, ha az ágtalan és hengeres törzsek elérték a kívánt magasságot, gondos megválasztással oly arányban szedik ki a gyengébbeket, hogy ezzel a gyéritő eljárással a fák koronáinak kifejlődését fokozzák és egyben a világosságba hozott fapéldányok törzsének tömegbeli gyarapodását elősegítsék (Mastung der Bäume). Ez a rendszer a német erdőgazdaságban a többtermelés céljának szolgálatában is nagy eredményeket a mienkénél átlag silányabb talajon hektáronként kétszer akkora fatermést is biztosított.¹⁾ Különböző változatban ugyanis nagy tökélyre vitték a németek ezt az irányzatot, mely a termelés fokozása mellett a közjónak az erdőhöz fűződő követelményeit is teljes mértékben kielégíteni képes; sőt az eljárás következményeképpen legtöbb esetben az erdő sikeres felujtását is biztosítja.

Az ilyen használatok során ugyanis az érett koru erdő lombosátorának nagyon is óvatos megszakítása bizonyos mérsékelt világosságot bocsát a talajra s ezzel til-tul az erdő alátelepedését vonja maga után. A lombosátort azután az égtáj felé való hajlás figyelembe tartása mellett fokozatosan és oly mértékig szakítja meg az erdőgazda, amilyen világosságot az a fafaj kíván meg, amelyikre az erdőt részben vagy egészben felujtítani kívánja.

Nem itt a helye annak, hogy az ilyen eljárásokkal kapcsolatos azokat a felujtási és erdőhasználati módokat ismertessem, amelyekkel a természet törvényeinek követése mellett a legegészségesebb és szokatlanul nagy fatömegű erdőállományokat javarészt költség nélkül nyílik mód telepíteni és felnevelni; s amelyekkel az erdő fokozatos, ugyszólván állandó használata mellett a többtermelésnek és a jövedelem fokozásának problémáját a németek oly szép sikerrel oldották meg.

Kiegészítésül azonban az elmondottaknak, reá kell még arra is mutatnom, hogy az ebben a rendszerben üzőtt erdőgazdaság az erdőtalaj jókarban tartását biztosítja s az erdő faállománya állagának nemcsak minden időre való fenntartását, de mennyiség- és minőségbeli emelését segíti elő s evvel az erdőt a köz- és

¹⁾ L. Kaán : A Schwarzwald száraló vágásos haszonfa gazdasága. Erd. Lapok.

magángazdasági érdekek javára hasznossá és jövedelmezővé tudja tenni. Előfeltétele azonban, hogy az erdőbirtokot szállító eszközökkel hálózunk be, azt a gazdasági ellátás szolgálatára hozzáférhetővé tegyük; amittől ilyen előnyök mellett az erdőbirtokos nem is vonakodhatik.

Az erdőfeltárásnak különben nemcsak erdőgazdasági jelentősége van, de egyéb közgazdasági fontossága is oly kiváló, hogy azt rövid vonásokkal méltatni alig lehet.

A közgazdaságilag annyira előrehaladt Baden nagyhercegségnek a most vázoltak értelmében üzött erdőgazdaságáról is híres Schwarzwaldja községeiből a XIX. század első felében az ottani erdőfeltárás munkálatainak megkezdése előtt sokan vándoroltak ki, azzal indokolva elhatározásukat, hogy megszorodott a lakosság, nem nyújt elég táplálékot a föld, nincs kereset, több év óta rossz a termés stb.¹⁾ A hegyvidék lakossága ugyanis ott, éppen úgy mint nálunk a hegyvidéken, nem örvendett különös anyagi jólétnek, miután a népnek silány s többnyire már nagyon is megoszlott magángazdasági jövedelmén kívül egyéb kereset nem jutott, mint a feltáratlan erdők minden évi üzemének alárendelt munkája. Az ilyen erdőgazdaság termésének körülményes előállítás, kihozása és szállítása pedig sem az erdőmunkásnak, sem a fatermés szállítójának különös anyagi előnyöket nem biztosít. Az utak hiánya, vagy azok fejletlen volta ugyanis az erdőgazdálkodás minden munkájának akadálya, de főleg az anyag kihozását és szállítását teszi különösen nehézkessé.²⁾

¹⁾ Die Forstverwaltung Badens. Karlsruhe, 1. 57.

²⁾ Dengler a badeni Schwarzwaldnak, ennek a már modern értelemben s mondhatnók hova-tovább tökéletesen feltárt s hazai viszonyainkhoz sok tekintetben hasonlatos hegyvidéki erdőségnek utairól a XIX. század első évtizedeit illetőleg így ír: Ahol a fuvaros évszázadok előtt haladt, arra mentek még mindig és ha az út feneketlensége miatt azon már átjutni nem lehetett, úgy jobbra-balra tértek ki az út mentén, ha azt annak fekvése egyáltalán megengedte. Négy lovat fogtak egy kocsi elé, hogy oly terhet vonjanak, minőt manapság két tehén hoz ki az erdőből. És ha szekéren már közlekedni nem lehetett, úgy szénítették a fát, s szállították a szén zsákokban teherhordó lovakon, aminők nézével voltak a Schwarzwaldban, s melyek elég károkat okoztak, mert felügyelet nélkül legeltették az erdőben. Ahol pedig ez a mód is lehetetlen volt, ott a legjobb választékokra szorul a kihasználás s a többi fekvő visszamaradó részt a korhadásnak engedték át, vagy felégették ott, hol az a fautódoknak, a magból kelt fiatalosnak ártalmára lehetett. (Festschrift für die Mitglieder der XXI. Versammlung deutscher Land- und Forstwirthe 1860.)

Erdészeti Lapok 1899. XI. f.

Azonban nemcsak a fatermés szállításának nehézkessége, de az a körülmény is, hogy a fuvarozást ilyen esetekben havon, szánutakon s így rövidre szabott pár heti határidőn belül kell elvégezni, különösen nehézkessé teszi az erdőgazdálkodást. A fatermés rövid idő alatt végzett szállításának a kénytelenségből és kimagyarázható gazdasági érdekekből annyira siettetett munkájával a magángazdasági érdekek kielégítése bizonytalan; közgazdasági eredményei pedig előnyöseknek éppenséggel nem mondhatók. A rövid téli idény alatt ugyanis az ellenesésekkel teli, rossz és nem egy esetben feneketlen utakon s majdnem éjjel-nappal üzött fuvarozás mellett a gazda marháját tönkreteszi s nehéz keresményének egy részét ekként a következő esztendőben új igavonó állat beszerzésére kell fordítania.

A fatermés ilyen szállítása sehol, de főleg a hegyvidék népének, mely leginkább az erdőgazdaság fejlődésétől várhatja gazdasági fellendülését, anyagi jólétet nem biztosíthat. A tehervonó állat tulfeszített igénybevétele az állattenyésztés romlására vezet, s a közgazdaság egyéb ágazatában is érezteti káros következményeit. A nép szegényebb része ugyanis fuvarerő beszerzésére egyáltalán nem adhatja magát annak esélyei és a szállítási munka rövideje miatt. Akik pedig fuvarerővel rendelkeznek is, a jelzett körülmények s főleg a téli időjárás bizonytalansága miatt, a határidőhöz kötött anyag szállítására több esetben nem is hajlandók. Ezért azután sok helyütt egyesek, mint vállalkozók közvetítik az anyag kiszállítását. Ezek pedig a siettetett anyag szállításra alkalmas helyi fuvarerő elégtelensége miatt, vagy az időjárás szeszélyétől féltett vállalkozásuk érdekében, nem egyszer messzebb vidékről szerződtenek fuvarosokat, vagy e célra beszerzett lovakkal maguk végezik a szállítást.

Nem szorul továbbá bizonyításra, milyen közgazdasági hátránnyal jár, ha egyes vidékeknek az egész évre biztosítható keresetét ilyen körülmények időben és arányokban igen megrovidítik, s ha egyes vállalkozók végeznek el olyan munkát, mely egyébként az érdekelt lakosság tartós foglalkoztatását biztosíthatná s egyben jövedelmét gyarapíthatná.

Az ilyen állapotokat csakis az erdők olyan feltárása változtathatja meg, mely a szállító eszközöket állandó jellegűvé, az év

minden szakára egyformán használhatóvá teszi, s a gazdaságnak olyan üzemet biztosít, mely az egész évben keresetet nyújt a vidék lakosságának.

Az erdőfelláró munkák folytán s a feltárt erdők mindig belterjesebb erdőgazdaságában megnyíló keresetforrások befolyása alatt, a vidék közgazdasági életében az idők folyamán természet-szerűleg olyan átalakulások következnek be, melyek egy más gazdasági ág megszűnésével, másnak fellendítésével járnak.

Ennek klasszikus példáit mutatják a német erdők.

A badeni Schwarzwaldban például — mint Dengler írja — a század elején százával legelt a marha s nemsokára az erdőfeltárás főbb munkáinak befejeztével nem ütközött nehézségbe a legeltetési szolgalmak megváltása, vagy olyan korlátok közé szorítása, melyek között az erdők nagyobb kárára már nem lehettek.

A nép, mely annakelőtte a legeltetésből és kizárólag a marhatenyésztésből várta jövedelmét, a fokozódó anyagszállításhoz inkább lovat, vagy más tehervonó állatot szerez, s mindinkább az istálló-záshoz hajlik, mert emelkedő takarmányszükséglete a mezőgazdasági földek trágyázását, javítását s belterjesebb megművelését teszi kívánatossá, ami a tehervonó állatok megszorodásával már könnyebb is.

Az a fontos közgazdasági kérdés, mely nem egyszer ellentétbe állítja az állattenyésztést, illetőleg a legeltetést az erdőgazdasággal, néha ilyképen már önmagában találja a legegészségesebb kiegyenlítését, mert a lakosság jövedelmezőbb keresetforráshoz jutott.

Az állandó szállítóeszközök már nem vezetnek a fuvarozáshoz használt állatok romlására, s így önkénytelen és már anyagi érdekekből is arra ösztökéli a gazdát, hogy erőteljesebb, értékesebb, teherbiróbb, olyan anyagot szerezzen vagy neveljen, melyel annak tulságos igénybevétele nélkül több terhet szállíthat a jó utakon. A hegyvidékek ilyen helyein azután a teherszállításra alkalmas, erőteljes lófajok tenyésztésének állami támogatása a jó sikert csak fokozza. Sőt a dolog természetéből folyik, hogy idők folyamán a kocsiszerkezet s méretei is megváltoznak.

A Schwarzwald fatermésének a nyilvános vasutak vonaláig és illetve a Rajnához, vagy az ipartelepekhez való szállításánál

alkalmazott hatalmas természetű lovak s a megfelelően erős kocsi-szerkezetek 3—4-szer annyi fának szállítására képesek, mint az nálunk a legelőbnyire feltáratlan erdők gazdaságában lehetséges. A schwarzwaldi utak tatarozásánál láttam, hogy egy pár ló egymáshoz kötött két oly szekér tört kavicsot szállított, aminőnek el-fuvarozása rossz utakon s gyengébb lovakkal egyenként is nehézségekbe ütköznék, vagy lehetetlen volna. Hogy ilyen körülmények között megkeltőzött, sőt azt is meghaladó kereset jut a fuvaros-nak, az további bizonyításra nem szorul.

A gazdaságnak az erdőfeltárás nyomán emelkedő belter-jessége sokkal több munkát s jelentékenyen nagyobb munkaerőt igényel, sőt újabb és újabb keresetforrásokat nyit a lakosságnak. A műfaanyagok intenzív termelése,¹⁾ a tűzifára alkalmas részek belterjes kihasználása a faállományt gyéritő munkák fokozottan nagyobb arányu teendői a gazdaság üzeméhez hova-tovább nagyobb munkaerőt kívánnak meg, mely a már kiépült szállító eszközök fenntartásával kapcsolatosan az egész évre terjedő állandó kere-setet talál.²⁾

Ha mindehhez a tömegekben a fentiek szerint jelentékenyen gyarapodó, s a vázoltak szerint annyiféle választékokra megoszló fatermés továbbszállításának forgalmát és az annyira változatos erdei melléktermények szállítását is elképzeljük, nem lehet kétsé-günk abban, hogy az erdők feltárása kapcsán azok belterjessé

1) Tölgyesekben a rönkfán kívül dongá, vasuti talpfa, kerítésoszlop, kerékvető, hasított szőlőkaró, bükkösökben a rönkfán kívül vasuti talpfa, keréktalp, hasított áru stb.

2) Fenyvesekben a gyéritő munkával ugyanis babkarót, szőlőkarót, gyümölcsfakarót, a végekből paradicsomkarót, továbbá kerítésléczet, korlátfát, dohány-száritórudat, szőlő- és komlópóznát, táviró- és telefonpóznát, cellulóze és bányafát termelnek. Tölgyesekben szőlőkarót, telefon- és távirópóznát, kerítés-oszlopot, kerékvetőt, bányafát és tűzifát. Bükkösökben főleg tűzifát, de bányafát is. Más fajú erdőkben hasonlóképen többféle választékot.

Az erdei mellékhaszonvételek is jelentékeny munkaerőt igényelnek. Az erdők hozzáférhetővé tételével ugyanis nem egy helyütt kő- és más bányák nyílnak meg az erdőben. Erdei gyümölcsöket (eper, málna, földiszeder stb.), gyógynövényeket; a virágkötészethez páfrányt, fenyőgalyat, borostyánt, fagyöngyöt stb. gyűjtenek; homoki erdőkben sikkgyökeret, szappangyökeret stb. termelnek.

váló gazdasága van hivatva igen sok helyen és főleg a hegyvidéken arra, hogy közvetlen s mint alább látni fogjuk, közvetett szerepében is megállapítója és fenntartója legyen a lakosság jólétének, anyagi gyarapodásának és szociális boldogulásának.

Az erdőgazdaság nyújtotta foglalkozások felsorolása kapcsán nem mellőzhetjük azokat a keresetforrásokat sem, melyek az erdők feltárása révén az erdőtermények ipari feldolgozásával közvetve jutnak a népek.

Amint a közforgalmi eszközök szervi összefüggésbe jutnak az erdőgazdaság állandó szállítóeszközeivel, megdőlnék azok az akadályok is, amelyek a faanyagoknak termelt állapotban és megaprózott részletekben való értékesítését gátolták és amelyek a fát feldolgozó iparvállalatok létesülését, de emellett egyéb termények ipari feldolgozására szolgáló vállalatok alapítását hátráltatták.

A változott viszonyok folytán a faanyagok szállításához sok helyütt igénybevett vízierő is felszabadul, vagy legalább is megszűnnek azok az akadályok, melyek annak ipari kihasználása elé eddig sokféle nehézséget gördítettek és kínálkozóan lép előtérbe a vízierő ipari felhasználása. Az anyagforgalom akadálytalan és olcsóbb lebonyolítása pedig módot nyújt az egészséges spekulációra. Ugy a nyersanyagszerzésnél, mint a feldolgozott termény elszállításánál ugyanis a költségek és a vállalkozói nyereség biztos alapon számíthatók ki, mert az üzem független az időjárás, az árvizek stb. esélyeitől. Nincs akadály tehát, hogy fűrésztelepek, czellulógyárak s egyéb hasonló iparvállalatok ezentul az erdők közelében is meg ne telepedjenek, amikor a nyersfa megszerzése akadálytalan, az iparilag feldolgozott anyag elszállítása pedig nehézségbe szintén nem ütközik, romlatlan és olcsó munkaerő pedig rendelkezésre áll.

Megszűnik ekként a fafeldolgozó magániparvállalatok megszaporodásának legfőbb akadálya is, mely a feltáratlan erdőkben a kénytelen-kelletlen alkalmazott faeladási módokra vezetett. A szállító eszközök hiányossága miatt ugyanis kellő mértékben nem érvényesülhetett eddig bennük a szabad verseny, ami itt-ott még arra utalta az erdőbirtokost, hogy a fatermést hosszabb időre s java-részt lábon adja el.

Az erdőfeltárással megszűnnek mindezen akadályok. Lehullanak a szabad verseny békői; és mint a tapasztalatok igazolják, nem ugyan egyszerre, de fokozódó emelkedéssel nyilvánul meg az élénkség, a szabad mozgás a gazdaságban, s természetesen maga után vonja az erdős vidék közgazdasági fellendülését. Annak idején Elsass-Lotharingiának a Vogesekben üzött erdőgazdaságában láttam erre tanulságos példát. A feltáratlan erdők zajtalan s gyér lakosságu vidéke, az erdőfeltárás munkájának előrehaladásával népesül meg. Az elhagyott völgyekben egymásután létesültek az iparvállalatok s a vidék csendjét a gyárak zakatolása váltja fel. A német kormány, hogy a francia időkből reá maradt kezdetleges faeladási módokat, a nagyban és tövön való eladást az erdőgazdaság előnyére változtassa meg, az erdőfeltárás nagy munkája kapcsán különös gondot fordított arra, hogy egy ipartelep ne monopolizálja a vidéket s azok számának meggyarapításával a gazdaság a szabad verseny előnyeit élvezhesse. A fafeldolgozó vállalatok itt már mind magántulajdonuak, mert ilyen esetben akadálytalanul érvényesülhet Smith Ádám tétele, mely szerint az állam nem alkalmas arra, hogy iparvállalatokat üzzön.

A gazdasági fejlettség ilyen foka mellett azután nemcsak az erdőgazdaság, hanem a feltárási munka révén az erdő is mint olyan, hova-tovább érvényesülhet abban a szerepben, mely elé eddig közlekedési eszközeinek hiányossága gördített leküzdhetetlen akadályokat! A nagyobb városok lakossága ugyanis mindinkább fokozódó mértékben érzi szükségét annak, hogy a szűk falak közé szorult testi és a szellemi munka pihenőjét a természet szépségeinek élvezetére fordítsa. A városok szorult, meleg, egészségtelen levegője helyett az erdős hegyvidék árnyas, ózondus völgyei hűvösebb klimája s természeti szépségei kínálkoznak arra, hogy a szellemi vagy testi munkában fáradt családok pihenőt találjanak, új erőt gyűjtsenek, hogy a városban elsatnyult gyermekek megerősödjének. Eltekint a nyaralni vágyó, a nagyváros vagy az előkelő fürdőhelyek kényelmeitől s valóban áldozatra kész azért, hogy a társadalmi élet nyűgeit lerázva, fesztelen egyszerűségben élhessen családjával a szabad természet gyönyöreinek.

Mennyi vidék, milyen tájak nyílnak meg e célra az erdőfeltárás munkája révén, mely az erdőt akadálytalan és közvetlen

összeköttetésbe juttatja a nyilvános forgalom eszközeivel. Fejlődik a turisztika, melynek immár azok is tisztelői lesznek, kik nem a közlekedési akadályok küzdelmes legyőzésében, de a természet szépségeinek gyönyörében s a testi ártalmatlansággal nem fenyegető kirándulásokban találják örömeiket.

Mennyi közgazdasági előnnyel van kapcsolatban a vidék ilyen irányu megélénkülése; milyen előnyös következményekkel járhat, hogy a közönség megismerkedik egyes vidékek viszonyaival.

A német erdők igazolják, hogy milyen hatással lehet az erdőknek kifejezetten gazdasági célzattal végzett feltárása a nyaraló telepek létesülésére, a turisztika fejlődésére! Feltárták az erdőt, utakat építettek az erdőgazdaság céljaira s a közönség nem késik felkeresni a legtávolabb fekvő olyan vidéket sem, melyet eddig a közlekedési eszközök hiányossága zárt el a nagy világtól. Nyaralót épített az utak mentén ott, hol igényei a legjobb kielégítésre találtak. Akik a nyaralásban sem nélkülözhetik a társadalmi életet, telepekben egyesülnek. De sokan vannak, akik pihenni vágyó törekvésükben a nagy világ zajától, de még a nagyobb telepektől is távol, a leghagyatottabb, a legcsendesebb vidéken építkeznek, hogy a nyárnak tikkasztó hőségétől, meg a művelt, a zajos világtól meneküljenek. Sok elhagyatott helyen találtam, hogy a község épített egy-egy nyaraló házat, mely néhány városi családnak hajlékot nyújt a nyári üdüléshez, a községnek pedig amortizálja a szerényen megkezdett vállalkozás befektetéseit s egyéb anyagi hasznot is hoz a lakosságnak. Számos gazda építi nagyobbra házát, mert egy-két szobát a nyaralóknak szán s majd később talán maga is igénybe veszi, ha családja meggyarapodik.

Nemcsak olyan helyeken van ilyen előhaladás, melyek a vasutak mentén terülnek el. Nagyon sok helyütt láttam olyan vidékeken is, amelyek forgalmát a kifogástalanul jó utakon a személyszállításra berendezett postakocsijarat, vagy bérkocsik közvetítik a 30—50 kilométerre, sőt ennél is távolabb eső vasutvonalakkal.

Szóval a feltárt erdőkbe nemcsak a gazdaság s az azzal járó iparvállalatok, de az erdőt látogatók mindinkább gyarapodó száma is élénkséget hoz, testi és lelki üdülést és szórakozást keresve a szabad természet ölében.

A közönség, mely a legkedvesebb órákat éli az erdőben, hova-tovább jobban becsüli meg fáit s a teremtés nagy munkájának, meg az örök természetnek az erdőben megnyilatkozó remekeit.

Megszületik ekként az erdő kultusza, mely az erdőgazdaság felvirágzásával együtt első feltétele az erdős vidék jólétének s az erdők fenntartásához fűződő államgazdasági érdekek biztosításának.

Feljegyzéseim a bajor Spessartról.

Irta: *Scherg Károly* erdőmérnök.

A cseh internálásból Bajorországba szökve, a Majna melletti Lohrban vártam meg a kommunizmus megszűnését. Másfél hónapi ott-tartózkodásom alatt bejártam a híres Spessartot s tanulmányoztam az ottani gazdálkodást. Feljegyzéseimet közreadom, talán érdekli egyik-másik kollégát.

A bajor Spessart az u. n Majna négyszögben, Lohr, Wertheim, Miltenberg és Aschaffenburg között terül el. Ezen 155.000 *ha* területen 95.000 *ha* erdő van, mely a kisebb községek részére kihasított mezőségeket kivéve, egy tömeget alkot. A lakosok részére ezek a kihasított gyenge területek nem elégségesek, mivel azonban az erdő talaja feltétlen erdőtalaj, nem nagyobbíthatók, így, mint erdő- és földmunkások, más vidékre járnak dolgozni. Az erdő 45%-a állami, 32%-a községi és közalapítványi, 23%-a magánerdő. A 39.216 *ha* állami területen 1866-ban 14 erdőhivatal (Forstamt) állítottak fel, melyekből legnagyobb a rohrbrunni 5432 *ha*-ral, legkisebb az aschaffenburgi különálló 68 *ha*-ral.*) A legtöbb 3000 *ha* körül van. Két nagy hegygerincz vonul az egész erdőn végig: a Birkenhainer-Höhe és az Esels Höhe, melyekből számos apró gerinczecske nyulik ki. A szűk völgyekben bővizű patakok folydogálnak. A gerinczek laposak és szeliden lejtjenek. A legmagasabb pont 586 *m* az északi tenger felett, a legmélyebb 185 *m*. A talaj legnagyobb részben homok és homo-

*) Ezek az erdőhivatalok a mi erdőgondnokságainknak felelnek meg. Szerk.